

Mùa xuân đã mở t

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

Xuân Bính Ngọ, ANH TÔNG niên hiếu, là mở t mùa xuân thanh bình, cng thnh trên đt nhà NAM.

Vua Anh Tông là mở t ông vua có hiếu, thông minh, chđn dân, trnnc nghiêm, mở mang văn hnc nhân trí. Nh vỹ mà khp nnc đnc m no, yên n. Tuy thnh tho ng cũng có mở t vài cuc đỹ đng c a gi c Lào quỹ nhi u hai đ a phn lân c n là Thanh Hóa và Ngh An. Nh ng vua và tng Ph m Ngũ Lão thân chinh đi đp, mở i yên n tr l i trên toàn cõi b.

Ti ng pháo giao th a n ròn kh p thành th thôn xóm, vng vào hoàng cung làm vua Anh Tông ng m ngùi ch t nh đ n mở t ng i con gái tài s c v n toàn – mở t cành vàng lá ngọc đã dám hy sinh c cuc đ i hoa g m, vàng son c a mình cho t qu c quê h ng, đ mua s yên vui thanh bình cho trăm h muôn dân. V anh hùng li t n đó không ai xa l c, mà chính là Qu n Chúa HUY N TRÂN, con gái c a Thái Th ng Hoàng TR N NHÂN TÔNG, em gái vua Anh Tông nguyên tr, ng i con gái mà hóa công đã ganh tài, ghen s c. Ngoài t m nhan s c thanh l ch, kiêu sa mở mi u kia, qu n chúa Huy n Trân còn có tài đ th, h a hình, nh t là ngón đàn tì bà điêu luy n c a nàng ch ng khác chi cung đàn tuy t di u c a V ng Thúy Kí u ngày xa. Ch khác, cung đàn b c mở nh c a Thúy Kí u làm cho tr i s u đ t th m, ng c l i, khi đôi tay ngà ng c c a Huy n Trân Qu n Chúa đ t lên phím đàn thì mở i con tim c a mở i v t r n rã t i vui, mở i nh p s ng chuy n v n lên v i ni m tin yêu mãnh li t, chim ng ng ti ng hót l ng nghe, hoa trong v n ng uy n khép cánh ng n ng. Âm thanh vút cao ngút ngàn l nh lót đem thái bình cho ng i ng i và đ t n c.

Gà g t bên chung h ng t u, vua Anh Tông ng ng i trên vai Th ng t ng Tr n Kh c Chung mà r ng :

- Nỹ Tr n T ng Quân, xuân nỹ cũng nh bao mùa xuân tr c, c sao ta c m thỹ hoàng cung b ng tr n nên vng l ng. Quanh ta muôn ti ng chúc tng nh mở t l i nh c nh ...

Mùa xuân đã mất

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn

Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

- Tàu bè hời, khắp nơi c muôn dân đang an hời ng mất mùa xuân thanh bình thời nh trời, đó cũng là nhời hời ng đời c đời a Thời ng hoàng và bè hời. Hoàng cung không thiời u món gì : ngời c ngà châu báu quý lời nhời t bè hời cũng sời n có. Còn hoài vời ng gì hời n mà thời n thời y long nhan kém tời i ?

Nhà vua nhìn xa xăm :

- Mất ông vua ngời trên ngôi cao chín bè, đời i trời ng kời hời u ngời i hời, tam cung lời c viời n đời y cung tời n mời nời, binh tời ng trùng trùng đời p đời p, vàng bè c châu báu chời t đời y kho, nhời ng chời a chời c đã là hời nh phúc. Cũng nhời tời ng quân đó. Trăm trời n trăm thời ng, sời sách sời ghi danh muôn đời i, nhời ng Trời n tời ng quân chời c gì đã sung sời ng hời n thiên hời ?

- Bời m, hời thời n tời ng hời thời n là kời bè t hời nh nhời t trong thiên hời mà thôi. Mời y lời i vàng ngời c đời a bè hời ban cho quá đáng làm cho hời thời n thời y tời i hời phời n làm trai. Tài kiời m cung cũng chời đời n thua mất nhi nời ...

Khời c Chung nói xong cúi mất, vua Anh Tông đời c thời u mời i giao đời ng trong lòng viên tời ng trời. Nhà vua lời i nhời đời n quời n chúa Huyời n Trầu vì lời i tâm sời kín đáo đời a Khời c Chung :

- Trời n tời ng quân còn nhời cảnh hoàng mai trong vời n ngời, nay thái thời ng hoàng đã đem cho Chiêm Vời ng đem trời ng trong ngời uyời n tời m thời ng đời a Chiêm quời c. Vời n ngời đời a ta thiời u cảnh hoàng mai đó nên đời a hoàng cung trời nên vô nghĩa khi tời t xuân vời. Và Trời n tời ng quân, chời c tời ng quân cũng đang rời u lòng nhời đã mất mùa xuân đó chẳng ?

- Muôn tàu, bè hời đời nh nhời c đời n quời n chúa HUYỒN TRẦU ?

- Phời i, em gái ta, giời nời y chời c đang vời ng vời c đời a quời c.

Khời c Chung chua xót :

Mùa xuân đã mọt

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

- Hai châu Ô, Lý !

Nhà vua lị trọt m ngâm :

- Tọt ng quân lị nào không hi u, chọt ng phị vì hai châu Ô, Lý mà Thái Thọt ng Hoàng ta đi đi i mọt Huy n Trân lá ng c cành vàng ; mà vì mu n mua s yê vui cho trăm h lê dân. Em gái ta đã ch n cách x thân cho t qu c, hy sinh mọt m nh h ng nhan vô nghĩa. Riêng tọt ng quân, t m lòng trung kiên ái qu c ta cũng hi u. Vì c g Huy n Trân cho Ch Mân Vọt ng là l nh c a Thái Thọt ng Hoàng ta không cãi đ c, nhọt ng lòng ta cũng đau xót l m.

Yên lọt ng mọt h i, vua Anh Tông m màng :

- Tọt ng quân có nh em gái ta v Chiêm qu c đã đ c bao lâu r i chăng ?

- B m, đã sáu mùa trăng.

- Sáu trăng, t c là sáu tháng vọt ng bóng em ta, tọt ng chọt ng th k nay xa cách. T i nghi p cho qu n chúa chọt ng nào.

***

Hai châu Ô Lý vương nghìn d m

Mọt gái Huy n Trân đáng m y m i

Lòng đ khen ai lo vì c n c

.....

Năm Tân Sửu (1301), Thái Thượng Hoàng Trần Nhân Tông nhân mất cuộc du lịch sang Chiêm thành, vua tôi Chiêm Thành cung nghinh đón tiếp rất nồng hậu, khi Thượng Hoàng Nhân Tông cảm tình nên hứa gả Quán Chúa Huyán Trân cho Chá Mán đá thát chát tình háu nghá giáa hai nác VIáT – CHIáM. Mùa xuân năm đó Chá Mán Váng đem vàng bạc châu báu, ngọc ngà quý vật sang triều cống dâng thân. Vua Anh Tông và triều thần nháu ngáng i không tán thành cuộc hôn nhân giữa Chá Mán và Quán Chúa Huyán Trân. Nhất là Thượng Thái Thượng Trần Khác Chung vì mối tình cháa káp tá cùng Huyán Trân, thì tin Quán Chúa Huyán Trân vẫn làm với Mán Váng như sét đánh ngang mày. Mất phần nhà Trần Khác Chung cho riêng việc hy sinh của Quán Chúa Huyán Trân là điếu u sầu nhức cho mất viên tướng như ông ; nên Khác Chung đã tuốt gám khái và thá sá làm công giác Lào, Chiêm và san bằng đất Chiêm. Triều thần và vua Anh Tông tái mặt vì sự Khác Chung bỏ Thái Thượng Hoàng ghép vào tội khi quân. Vua Anh Tông cũng biết nỗi lòng thám kín của Khác Chung với Quán Chúa Huyán Trân nên không ná đá Quán Chúa Huyán Trân hy sinh mất đi hoa đá vẫn làm với mặt tên vua Hái, nháng tội công triều thần đán vua Anh Tông cũng không cãi đác lánh của Thái Thượng Hoàng Nhân Tông. Vua Anh Tông nghĩ ra đác mất kế là thách công i thát gát : ngoài ngọc ngà châu báu đi trong sánh lá còn buác Chá Mán Váng phải tìm cho ra mặt thanh quá CHáU THáNG. Loái quá này rất hiếm có, chá mán ráng núi Châu Thượng Xuân (Thanh Hóa) hứa hẹn cả trăm năm mới có mặt cây cháa lác vẫn đác. Sá dĩ vua Anh Tông thách công i phải có mặt thanh quá Châu Thượng là vì biết thá quá đó cháa chác đã có trong đáng gian thiên há. Loái quá này gần như là mặt thần đác, ngáng i chát có thể hái đáng lái trong khoáng mặt triều đáng há khi sác quá này với nác đá vào miệng ngáng i mới tát thá tác thì ká y sáng lái. Vua Anh Tông đoán chắc Chá Mán không tài nào tìm ra loái quá quý đó đá đi trong sánh lá. Và như vậy Chá Mán sẽ không công i đác Quán Chúa Huyán Trân, mà Thái Thượng Hoàng Nhân Tông cũng không mang tội ngáng bái công với Mán Váng.

Nháng trẻ trâu thay, cuộc đời của Quán Chúa Huyán Trân như đã đác tiễn đánh phải xe duyên cùng Chá Mán , nên khi Thượng Hoàng tìm ra loái quá Châu Thượng này sau ba năm ròng rã trôi dáo lái suối, băng rừng vượt biển, gần hai toán quân Chiêm bỏ mạng giữa rừng sâu nác đác mới thấy mặt cây, nháng vẫn a lác đác mặt mánh vẫn thì cây tự nhiên rũ lá.

Biết không thể công i đác sự sắp bày của tạo hóa, vua Anh Tông đành phải vâng theo mệnh đã an bài cho cuộc đời của Quán Chúa Huyán Trân. Nháng cũng cháa cháu thua lá trong sự hy sinh của Quán Chúa, vua Anh Tông bắt Chá Mán dâng hai châu Ô, Lý làm sánh lá. Mán Váng vui mừng vô tội. Vì mặt có hai châu Ô – Lý, vài toán quân cùng mặt sự vàng bạc châu báu vật mà công i đác mặt nàng tiên có mặt không hai trên trần thì còn gì bằng.

Mùa xuân đã mất

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

Tháng sáu năm bính ng (1306) qu n chúa Huy n Trân lên đ ng sang Chiêm Quốc đ su t đ i chôn ch t trong nghĩa đá vàng v i m t ông vua H i.

Hoàng cung đang t ng b ng r n r p m ti c đ ti n đ a qu n chúa Huy n Trân v nhà ch ng. Trong khi đó, t i v ng nguy t u, Huy n Trân qu n chúa th n th d i t m m t v n i xa v ng nh đang tìm trong kho ng b i m , đ u chân con tu n mã quên thu c mang trên yên m t viên t ng tr hiên ngang tu n tú mà ngày nào đ nh m nh đ y đ a, dong ru i đ hai ng i g p nhau. L i tuy ch a t , nh ng trong ánh m t đã ng bao tình ý.

Cu c tình ch a t thì đã chia ly, Qu n Chúa Huy n Trân v Chiêm Thành, đ b c lên ngôi m u qu c c a Chiêm qu c ; Th ng T ng Kh c Chung mang m i tình vô v ng.

Th là :

“N c non ngàn d m ra đi, m i tình si

M n màu son ph n đ n n Ô Lý

.....

Khúc ly tao c sao mà m ng t ng nghệ th ng ?

.....

Nh n m t i Mân Quân nay chuy n mà nh nguy n

Mùa xuân đã mất

Tác Giả: Nguy&#n Ho&#nh S&#n
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

.....

Đ&#ng cay tr&#m ph&#n. ....

Pháo vu quy báo hi&#u gi&# n&#p l&. Ki&#u hoa đã ghé bên th&#m. Trong hoàng cung nh&#ng l&i t&#ng bi&#t n&#o n&#ng, chua xót. Huy&#n Tr&#n qu&#n chúa nói trong màn l& :

- Bái bi&#t M&#u Ho&#ng, con đi.

Ho&#ng Thái H&#u rung đ&#ng đôi b&# vai, v&#i v&#ng quay gót, khăn l&a đi&#u u&#t l&. Quay sang vua Anh Tông, qu&#n chúa Huy&#n Tr&#n ch&# th&#t lên đ&#c câu :

- T&# t&# Ho&#ng Huynh, em đi.

Vua Anh Tông quá đ&#i xúc đ&#ng, trao v&#i chi&#c h&#p c&#n ng&#c th&#ch trong đ&#ng đôi uy&#n u&#ng cho qu&#n chúa Huy&#n Tr&#n g&#i là quà c&#i m&#ng cho qu&#n chúa. Nhà vua ngh&#n ng&#o :

- Qu&#c mu&#i mu&#n năm.

Ho&#ng mu&#i mu&#n năm.

Nhà vua cũng v&#i quay đi đ&# gi&#u ni&#m c&#m xúc ch&#c dâng lên kh&#e m&#t. Th&#ng T&#ng Tr&#n Kh&#c Chung b&#u ch&#t chu&#i g&#m đ&# kh&#i b&#t lên ti&#ng u&#t ngh&#n. Tri&#u th&#n im l&ng nh&# t&#ng ni&#m m&#t oan h&#n t&# sĩ...

Mùa xuân đã mất

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

Gót hài đã quay thoắt, nhấc đất lên kiêu hoa. Đoàn cung nữ theo sau sùt sùi... Cờ a hoàng cung tấp khếp lúi khi kiêu hoa đã rúi khi sân chầu. Bệng vua Anh Tông thét gọi thủng thủng Khúc Chung :

- Trẫm nểng quân, hãy mau kíp ngăn cuộc hành trình cờ a quỳ chúa. Hai châu Ô, Lý ta trể lúi cho Mân Vểng. Ta thân chinh làm công giặc Chiêm, Lào, Mông Cờ nểu các nểc đó muển gây hển vểi ta ; còn vểi Thái Thểng Hoàng ta xin chểu tểi khi quân. Ta là anh, là vua cờ a mểt nểc kiêu hùng... Ta không nể để quỳ chúa hy sinh. Em gái ta... Trẫm nểng quân... mau lên kểo không còn kểp...

Nhà vua buông mình xuểng cểm đôn, gểc đểu trên tay gể. Cểm bào đã tể tể. Hoàng cung trể lúi vểng lểng, chể còn tểng thể nể cể a mểt nể để đang khóc tình ruể tể tể.

Kiêu hoa ra khểi hoàng thành. Dân chúng chể cể nể hai bên để đểng. Mểi nể đểi mểt chể cể khển cể mể tay, hể để a lên mểt để chể mể hai hàng nể cể mểt thể đểng tể cể vể quỳ chúa tài sể cể, nể đểi đã hy sinh cuể cể đểi hoa để đểi lể y sể an vui thái bình cho hể. Tể đểng tung hô vang lên :

- Quỳ chúa muôn năm.

Qua bể cể rềm thể a, quỳ chúa Huyển Trân ã ã thể dài :

- Bể tể thuể nào trể lúi cể quể cể yêu đểu.

Tể triểu thể nể, vua Anh Tông, và thể nể dân, ai cũng tể cể thể đểi tài sể cể a Huyển Trân quỳ chúa mà phểi vể làm vể mểt nể đểi đẵn ông Hểi, dù kể đó là vua. Huyển Trân quỳ chúa dù làm mểt vể hoàng hểu, mểt vể quể cể mểu cể a dân Chiêm Thành – làm vể vua, nhểng vua cờ a mểt nể cể man rể, kém văn minh, thì còn thua mểt trung thể nể, mểt viên tể đểng cể a mểt nể cể có hai ngàn năm văn hể nể nhể nể cể VIể T, huểng gể, HUYỂN TRẦN lể ã ã là mểt quỳ chúa tài sể cể vể nể toàn. Cũng vì vể y nên thể ã ã y giể trong hàng văn nhủn có nể đểi để để tể bút vể tể hai câu vể ã ã y :

Mùa xuân đã mất

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

“Tiếc thay hát gào trong ngấn

Đem vò nước đổ cội vờn lả rơm”.

***

Cung đình Chiêm Quốc mở hội hoa đăng. Chập chùng tiếng kèn tiếng nhạc, pháo bông hoa giấy bay ngút ngàn.

Những đoàn vũ công nhẩy múa quay cuồng. Y phục của vua Chiêm đình triu thốn rực rỡ, đủ màu đủ sắc. Hông ngói ngấn ngớt, láo. Giã của nhạn đàn diệp, Huy Nguyễn Trần quốc chúa cao sang, chói lọi nhẩy múa vì sao trong bầu trời xám đen, ngớt trên chiếc gai vàng đứt song song với chiếc gai của Chấn Mân Vương. Chiêm vương đứng nhìn quốc chúa Huy Nguyễn Trần tưng nghênh đang giã chiêm bao, lả c vào thớt giã i dĩa đàn, tiên quốc.

Tiếng tung hô lả mốt lả nả vang lên trong cung đình Chiêm Quốc :

- Hoàng Hậu và Quốc Vương vờn tu.

Mân Vương bước xuống gai vàng, trang trọng đứng lên đứng Huy Nguyễn Trần quốc chúa chiếu vờn ng miến hoàng hậu của Chiêm quốc, tha thiết nhìn hoàng hậu Huy Nguyễn Trần mà rưng :

- Thôn dân Chiêm Quốc là con của Hoàng Hậu, ta là tên nô lệ của Huy Nguyễn Trần. Nguyễn gìn giữ

Mùa xuân đã mất

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

---

cõi bỏ cho nác NAM , quê háng cáa Hoàng Háu, dù phái phái tháy trên yên ngáa.

Hoàng Háu Huyán Trân cám đáng đáp lái :

- Thán thiáp đá tán sáu cáa bá há, đá nghĩ đán tá quác cáa thán thiáp.

***

Mân Váng và hoàng háu Huyán Trân sum háp đác mát năm thì Chá Mân mát. Theo tác Chiêm Thành thì vua băng hà các phi tán hoàng háu phái háa thiêu chát theo. Vua Anh Tông biát tin Chá Mân chát, biát hoàng háu Huyán Trân không thoát đác tá thán theo tác lá Chiêm Thành, nên phái Tháng táng Trán Khác Chung mán tiáng tang điáu Chiêm Váng đá táng ká táu ká, đáa hoàng háu Huyán Trân trán vá nác. Nhà vua bàn ká vái táng Khác Chung ráng :

- Náy Trán Táng quân, ta nhá táng quân thay ta sang Chiêm Thành phúng điáu Mân Váng, sau nhá tài máu cáa táng quân, giái thoát cho quán chúa Huyán Trân khái lên dàn háa thiêu. Hián táng quân có giúp ta đác cháng ?

- Muôn táu, há thán đá sán sàng, chá còn chá chiáu chá cáa bá há là lên đáng. Nháng viác đám quán chúa Huyán Trân trán thoát vá nác, thì há thán còn e ngái mát điáu...

- Trán táng quân cá nói, phái cháng điáu mà táng quân đánh nói là sá Chiêm Thành cho ráng ta bái tán vì đám Huyán Trân trán thoát ?

- Bám, há thán nghĩ váy !

Vua Anh Tông cái ha há mà ráng :

- Trán Táng Quán há đã quên rái ? Viác thái tháng hoàng gá quán chúa Huyán Trán cho Chá Mán vì chính trá hán là hai châu Ô Lý cáa Mán Váng. Gá Huyán Trán cho Chá Mán, thái tháng hoàng cát mán Chiám Thành làm phen dáu ngăn giác Lào, Mông Cá, và bát đi mát tên đách lái hai đáng ngày đêm ránh ráp á ká nách ta. Đá cũng là mát đáng chính trá mà thái tháng hoàng đã hoách đánh. Còn nhá hai châu Ô, Lý nay đã thuác vá cái bá cáa ta, Chá Mán cũng không còn náa, ta giá chá tín vái ai mà đá quán chúa Huyán Trán phái oan uáng lên dàn háa thiáu cùng vái mát tên vua Hái cho đáng. Váy viác giái thoát cho Huyán Trán là ván cá ta đã tháng đái pháng, cũng nhá ta đã đi hát con đáng chính trá cáa thái tháng hoàng vách sán. Trán táng quán còn chán chá gì náa.

- Bám váng, mác táng đáng chá lánh !

***

Thuyán cáp bán, triáu thán Chiám Thành dàn cánh đán tiáp tháng táng Trán Khác Chung thát long tráng theo đáng nghi lá bang giao giáa hai nác : quan quán, cá xí ráp trái. Khác Chung cũng láy làm vui đá vì triáu đánh Chiám Thành đáng nghi đán rác cáa bác váng đá đán rác cháng, nháng lòng Khác Chung bán chán chá mong gáp mát hoàng háu Huyán Trán. Vì thá nên ông đã yêu cáu đáp bát vài thá tác đán tiáp rám rá cáa triáu đánh Chiám Thành mà chá xin đác bá kián vái hoàng háu, và pháng đáu Mán Váng ngay sau khi rái khái thuyán. Triáu thán Chiám Thành náa vì đáng bán tang chá Mán Váng, náa táng táng nhá Trán tháng tiác Chá Mán muán nhán mát Mán Váng lán cuái trác khi triáu đánh phát tang và háa táng, nên há cũng làm vui lòng Khác Chung.

Váa đát chân lên bá cháu, Khác Chung đã tái sám mát lái vì cánh náo lòng đánh ra trác mát : trên long sàng, xác Chá Mán đác đát nám ngay ngán. Hai đái lính vá mác áo đáu phá phác bên long sàng, hai hàng lính gám trán sáng loáng dàn hai bên sán cháu nhá nháng bác táng đáng đát trác các chùa miáu. Trên táng, nháng ngán bách láp cháy cháp chán, hiu hát. Hoàng háu Huyán Trán đáu quán khăn sá, mình đeo dây gai, gác bên háng án Chá Mán. Tháy Khác Chung bác vào, hai tán vái đáu hoàng háu Huyán Trán đáng lên, vuáng láa tráng che kín mát hoàng háu đác giá ra. Khác Chung báng đáng kháng lái, bàng hoàng, đầu xát : trác mát cháng, hoàng háu Huyán Trán tiáu táy, vá vàng. Nét hoa á đát, phán son phai nhát trên khuôn mát trái soán. Khác Chung tá hái : “Huyán Trán đá cháng ?” Mát nhan sác thiên kiáu bá má mà ngày nào đã làm rung đáng trái tim kiáu đáng cáa mát viên táng, bây giá háo úa ra thá rái cháng ? Đái mát đám lá kia – ám, náng đáng khác ? Nháng Huyán Trán khác ai ? Náng khác tháng vua Hái ? Hay khác đái son phán phái hy sinh cho đát nác non sông, náng khác

phút bißt ly trßn gian mà không có ta bên cßnh chẳng ? Hay nàng khóc cho chißc ngai vàng cßa Chß Mßn, và ngôi vß hoàng hßu cßa nàng sßp mßt khi Chß Mßn không còn nßa trên cõi đßi ? Nàng khóc cho bßc chân len lßi, khß cßc cßa ta vì nàng ? – chßc chßn là không – Nàng khóc tißc tên chßng Hßi cßa nàng ? Lòng thßng cßm, ghen hßn cßa Khßc Chung làm chàng rßi loßn, se lòng. Chàng chßt nhß mßt năm trßc, ngày Huyßn Trßn bßc chân lên kißu hoa vß Chißm Thành, đß làm vß Chß Mßn – nàng không mßt lßi chßng đßi, không mßt tißng thß than, không nhßn gßi lßi chàng mßt câu dù là mßt lßi bóng gió, bßng khúc âm gßi bußn, hay bài thß tß tình. Giß đây, sau mßt năm cách bißt ngàn trùng mây nßc gßp lßi ngßi xßa trong cßnh bß bàng, mßt nhìn mßt ngßng. Khßc Chung rßng rßng mà rßng :

- Trßn Khßc Chung xin ra mßt hoàng hßu. Vua và trißu thßn cho tôi thay mßt sang đßi u tang qußc vßng và hoàng hßu.

Đôi mßt đß hoe, hoàng hßu Huyßn Trßn chua xót :

- Giß n Trßn tßng quân, ta đã không còn trên cõi đßi tß lâu, chß còn đßn nay đâu mà đßi u tang ? Cß qußc, hoàng thái hßu và hoàng huynh ta vßn bình an đßy chß ?

- Bßm, cß qußc vßn không thay đßi !

Nói đßn câu “cß qußc vßn không thay đßi” Khßc Chung nhß tß cho qußn chúa Huyßn Trßn bißt mßt năm trßi dù cách bißt, dù Huyßn Trßn đã sang ngang, nhßng ngßi iß lßi vßn mßt lòng thßy chung, thßng nhß. Hoàng hßu Huyßn Trßn nghe nhß mußi xßt lòng, đau xót tßn tâm can, đã nßc lên, lßng ngßi trên tay hai tß nß hßu cßn. Vß đßn cung riêng, thái giám mßi quan ngßy đßn chßn mßch cho hoàng hßu. Quan ngßy cho bißt “hoàng hßu Huyßn Trßn có thai vì yßu nên bß thai hành”. Đó là mßu kß cßa Khßc Chung và quan ngßy. Nói vß quan ngßy tßi sao lßi vß mßt lòng vßi Khßc Chung ? Vì quan ngßy nßy cßa trißu đßnh vua Trßn Anh Tông, khi sang Chißm Thành Huyßn Trßn đã cho theo cùng vßi hai tß nß thân tín cßa nàng thß theo lßi yßu cßu cßa vua Anh Tông. Nhà vua sß em gái mßt mình bß vß nßc ngßi nên cho kß thân tín theo cho có bßn, mà quan ngßy nßy không ai khác hßn là cßu rußt cßa hoàng hßu Huyßn Trßn. Quan ngßy và Khßc Chung sß dĩ bày kß hoàng hßu Huyßn Trßn có thai là vì mußn trì hoãn vißc hßa thißu hoàng hßu Huyßn Trßn theo xác Mßn Vßng đß có thì giß đßa Huyßn Trßn trßn thoát vß nßc nhß sß hoßch đßnh cßa vua Anh Tông. Cß quan ngßy và Khßc Chung cũng không bißt rßng không phßi chßng nghe quan ngßy cßa hoàng hßu nói mà trißu đßnh Chißm Thành tin hoàng hßu có thai thßt đâu, hß cũng sß đßa quan ngßy cßa qußc vßng Chß Mßn sang chßn mßch cho hoàng hßu, nhßng vißc chßa cßp bách bßng tang chß Mßn Vßng. Theo tßc Chißm Thành

thì náu cä phi tán, hoáng háu má mang thai thì sä hoán viäc lán dán háa cäng xác chäng cho đän khi sanh xong mái đäa đä chän säng. Thä là tin hoáng háu Huyän Trán cä thai đäc truyän đä tä cäa miäng cäa quan ngäy, qua thái giám, đän triäu thän, cuäi cäng xuäng đän dân chúng Chiäm Thành nhä trän mäa räo täi lä ruäng lúa khô cän hän hän. Hä tin räng hoáng háu sä sinh hoáng tä đän iängäi vua trong mai mät, vì cä thän linh phä hä náu không đäc biät säm thì hoáng háu phäi lä dán háa chät theo vua räi cän đäu. Riêng hoáng háu Huyän Trán lòng nhä tä vä chä räi. Thä nhät là viäc phäo tin hoáng háu cä thai, náu triäu đänh Chiäm Thành phát giäc ra viäc man khai cäa quan ngäy räi häu quä sä đä đän đäu ? Viäc thä hai là Huyän Trán hoáng háu thäy đä nhä mänh đä an bài cho cuäc đäi näng dang đä räi thì thäi “gäi chänh chuyän chä cä mät chäng” dù đä làm vä mät tên rä Häi chäng näa nhäng cäng mang tiäng cä chäng. Lä nào cän nghäi đän chuyän gäi hän. Làm lä iä cuäc đäi ? Thäi cäng nhä đä hiän thân cho tä quäc. Chät đäu cäng mät län chät, thä chän cái chät danh thäm hän säng vä nghäa. Huyän Trán hoáng háu bä đän vät giäa hai trào läu tä täng : nän vä väi tình cät nhäc, hay chät trän dán háa ? – chät trän dán háa cä nghĩa là chät theo chäng. Chät giäa dòng näc läu, mät väng läa, mät bänh đäc đäc ? – cái chät gän nhäng ngäi chiän sĩ chät giäa chiän träng ! Nghäi đän đäy hoáng háu Huyän Trán räo lä trän mi. Bà trang đä m, thay xiäm y läng läy mäi gäi hai tä nä vào mà räng :

- Đêm đã khuya, ta cho hai ngäi đä nghä träc, chäc räng ngày mai cän cuäc hành trän xa xôi läm. Nhä đánh thäc ta vào lúc bänh minh län ngän cä.

Hai tä näng päng ngäng thì Huyän Trán đä khoät tay ra lä nhä bäo đä.

Sáng hôm sau khi bänh minh treo lä läng sau vän näng, đäi vào väng nguyät läu khiän hai tä näng giät mình chäy väi vào phòng hoáng háu. Nhäng cäa bên trong đä cài chät. Bäm thäa mäi cäng chäng thäy tiäng trä läi cäa hoáng háu, hai tä näng hoäng hän phi báo cä hoáng cung. Bá quan đä xô vào cung riäng cäa hoáng háu, kêu réo om xäm nhäng bên trong vän läng nhä tä. Khi phá cäa vào đäc thì tät cä säng sä xäc đäng : trän giäng, hoáng háu Huyän Trán mät nhä mäng hiän, đäu đäi chiäc kiäu näm ngäc, – đä là väng miän quän chúa ngày sinh nhät thä mäi sáu vua Anh Tông đä đät lên đäu đä thäng chäc cho Huyän Trán – mình mäc đäi tang, – Ý cäa quän chúa Huyän Trán là đä tang cho cha mä và anh vì näng chät träc cha mä (täc lä cäa ngäi Viät) – gäng mät täi räi, miäng cän ngäm mät nä cäi män nguyän, trän tay cän giä chät lá thä cäa vua Anh Tông väi bao läi thäng thiät :

“Träm nhän thäy không cän lý do gä đä hoáng muäi phäi hy sinh thêm näa, khi Män väng đä mät. Träm không thä nào ngäi yän đä triäu đänh Chiäm Thành đäa hoáng muäi lä dán háa thiäu cäng väi xác cäa Chä Män. Tình cät nhäc buäc träm phäi hành đäng. Trän täng quän länh sä mäng cäa träm sang tang đäu Män Väng và đäa hoáng muäi vä näc.

Mùa xuân đã mất

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Sơn
Thứ Bảy, 05 Tháng 3 Năm 2011 06:20

Hoàng mu&#i ti&#p tay đ& Tr&#n t&#ng quân làm tròn số m&ng tr&#m giao phó.”

KHÂM n

Tr&#n Nhân Tông

Tri&#u th&#n Chiêm Thành th&#ng ti&#c hoàng h&#u Huy&#n Trân và tôn lên làm b&#c anh hùng ti&#t li&#t. Họ làm mất hình n&#m c&#a hoàng h&#u Huy&#n Trân đ&# h&#a thiêu theo t&#c Chiêm Thành, còn xác hoàng h&#u Huy&#n Trân đ&#c quàn vào quan tài tr&#m h&#ng đ&#a v&# n&#c. Dân chúng Chiêm Thành cũng đ&# tang cho hoàng h&#u Huy&#n Trân nh&# tang m&#.

***

Có nh&ng mùa xuân v&# trên đ&#t n&#c, muôn ng&#i vui h&#ng c&#nh thái bình cũng không quên đ&#n m&#t ng&#i đã hy sinh mùa xuân c&#a mình cho trăm h&# lê dân. Ng&#i đó là li&#t n&# TR&#N HUY&#N TR&#N.